

POSUDEK

na rigorózní práci Mgr. Jana Kittricha „Právo na sebeobranu v mezinárodním právu veřejném“

Rigorózní práce je věnovaná stále aktuálnímu tématu. Práce je členěna na úvod, část o individuální sebeobraně, část o preventivní sebeobraně a závěr. Celkový rozsah práce je 116 stran.

Uchazeč ve své práci rozebírá jednotlivé znaky sebeobrany - prostředku dovoleného použití ozbrojené síly v mezinárodním právu. Nejprve věnuje pozornost historickým souvislostem práva na sebeobranu. V tomto směru se zabývá známým případem Caroline od kterého se počínají vyvíjet podmínky práva na sebeobranu. Je zde drobná nejasnost v souvislosti s tímto případem na str. 5 autor tvrdí, že je z roku 1837, zatímco na str. 14 z roku 1839. Otázkou je zda v období 19. století, případně do zákazu útočné války, či síly lze mluvit o právu na sebeobranu.

Dále se uchazeč zabývá podmínkami sebeobrany upravenými obyčejovým právem (přiměřeností, nezbytností, bezprostředností). Provádí zde kvalifikovaný výklad těchto znaků. Na str. 19 v souvislosti s pravidlem bezprostřednosti uchazeč uvádí jako příklad, že koalici pod vedením USA trvalo zhruba pět měsíců, než shromáždily nezbytné materiální a finanční prostředky ke kolektivní vojenské akci proti Iráku. Znamená to, že autor považuje tuto akci za realizaci kolektivní sebeobrany?

Další podkapitola práce je zaměřena na formy ozbrojeného útoku, kterému logicky autor věnuje větší pozornost. Na str. 20 uchazeč konstatuje, že obyčejové mezinárodní právo povoluje použít sílu v sebeobraně i jako preventivní opatření, v situaci, kdy lze očekávat bezprostředně hrozící ozbrojený útok. Na základě čeho autor své tvrzení zakládá. Při rozboru ozbrojeného útoku uchazeč správně poukazuje na skutečnost, že pojem agrese zahrnuje nejen ozbrojený útok, ale i některá méně závažná protiprávní použití síly (str.23). Autor zde vyjadřuje názor, že lze litovat toho, že se namísto definice pojmu agrese nepodařilo definovat pojem ozbrojený útok (str. 23). Za úvahu by stálo z jakého důvodu státy nevymezily ozbrojený útok.

V této části si autor v souvislosti s ozbrojeným útokem klade řadu otázek. Například si klade otázku ochrany vlastních občanů na území cizího státu, a to s použitím síly. Vystává zde tak otázka, zda ozbrojený útok musí být veden na stát, či může směřovat i proti občanům určitého státu. Na str. 29 autor vyjadřuje názor, že bude záviset zejména na státech samotných, zda budou ve své mezinárodní praxi podporovat extenzivnější výklad práva na sebeobranu, tak aby zahrnoval i toto použití síly. Dostává se tak až k vymezení institutu krajní nouze. Připouští opatření v krajní nouzi pokud by bezprostředně bylo ohroženo na životě větší množství osob, a to i při dočasném porušení územní svrchovanosti daného státu (str.35). Dospívá k logickému vývodu, že o krajní nouzi by patrně nemohlo jít, pokud by již ozbrojený útok proběhl, neboť jejím cílem je odvrátit bezprostředně hrozící nebezpečí.

Při rozboru ozbrojeného útoku se uchazeč dostává k otázce tzv. nepřímého použití síly ve formě vyslání ozbrojených band, skupin na území cizího státu. V této souvislosti rozebírá známý rozsudek Mezinárodního soudního dvora v případě Nikaragua z roku 1986 (str.40 a následně). Konstatuje, že aktivita band a skupin musí být dostatečně závažná a jejich činnost lze přičíst státu (str.41). V souvislosti s mezinárodním terorismem se zabývá i problematikou teroristického útoku jako ozbrojeného útoku. Klade si závažnou otázku zda ozbrojený útok musí být veden jedním státem proti jinému státu. Konstatuje, že čl. 51 Charty OSN neomezuje použití

práva na sebeobranu na případ útoku ze strany jiného státu (str.45). K této otázce by se měl uchazeč vrátit při ústní obhajobě.

Dále rozlišuje tři situace vztahu teroristických skupin k určitému státu, kdy mohou jednat jako de facto orgány samotného státu. Za takový příklad uvádí organizaci Al-Kajda, jejíž jednání bylo přičitatelné talibanskému režimu v Afghánistánu (str.47). Je otázka, zda zde uváděné důvody pro přičitatelnost chování jsou v tomto konkrétním případě dostatečné. Druhým případem je následné schválení jednání příslušných skupin státem. Třetím případem je použití teroristy území jiného státu bez jeho souhlasu. Na str. 49 autor konstatuje, že je nezbytné, aby teroristické útoky byly posuzovány případ od případu, zejména s ohledem na jejich rozsah a účinky. Nedává zde však v této souvislosti odpověď na otázku, zda ozbrojený útok musí být vždy proveden s použitím ozbrojené síly v pravém slova smyslu. Určitou odpověď lze nalézt na str. 49, kde zmiňuje, že i NATO prohlásilo, že útok na USA v září 2001 byl ozbrojeným útokem. V této souvislosti by při ústní obhajobě by měl uchazeč odpovědět na otázku, zda v případě realizace kolektivní sebeobrany Severoatlantickou smlouvou by byla třeba, aby příslušným stát žádal o pomoc.

V této části práce se autor zaměřuje i na opakované teroristické útoky menší intenzity. Zabývá se zde mimo jiné tzv. teorií akumulace událostí zastávanou Izraelem (str. 50). Proporcionalitu v této souvislosti chápe autor široce. Konstatuje, že proporcionalita musí být vnímána z hlediska celého konfliktu a nikoliv pouze na základě jednoho časově omezeného incidentu (str. 54). Je otázkou zda zásahy Hizbaláhu na území Izraele lze považovat za jeden konflikt.

Další část práce je zaměřena na problematiku preventivní sebeobranu. Uchazeč si již v názvu klade otázku zda se jedná o skrytou agresi nebo o legitimní použití síly (str.57). Autor v této části rozlišuje pojmy preventivní sebeobrana či anticipatory self-defence od pojmu preemptivní sebeobrana. Uchazeč v této části čerpá spíše ze starších případů. Preventivní sebeobranu, která je reakcí na bezprostředně hrozící nebezpečí považuje za legální mající původ v obyčejovém právu (str.57). Zejména se odvolává na klasický případ Caroline ze kterého vyplývají určité podmínky jež uvádí na str. 66. Uchazeč by měl vysvětlit v čem se odlišuje preventivní sebeobrana od krajní nouze. Dále ve své práci uvádí další pojem interceptivní sebeobrana (str. 101). Jedná se o případy, kdy ještě nedošlo k útoku jedním státem, je však nepochybné, že k němu dojde a druhý stát s použitím ozbrojené síly útoku předejde. Autor by měl vysvětlit v čem se odlišuje preventivní sebeobrana od sebeobranu interceptivní. V závěru své práce uchazeč konstatuje, že na základě vědecké literatury nelze jednoznačně stanovit, zda a do jaké míry je preventivní sebeobrana legální podle pravidel mezinárodního práva (str. 103). Poukazuje i na nebezpečí spojená s preventivní sebeobranou.

Pokud jde o hodnocení, autor si zvolil za téma své práce problematiku, která je zejména v posledních letech velmi často diskutovanou v odborných kruzích. Uchazeči se podařilo komplexně rozebrat problematiku sebeobranu, vysvětlit její jednotlivé aspekty a vyjádřit i vlastní názory. K tomu ve své rigorózní práci vyšel z řady případů, prostudoval velké množství literatury, zejména v anglickém jazyce, vycházel i ze starších děl. O tom svědčí i bohatý poznámkový aparát zahrnující 278 poznámek. Výše uvedené připomínky jsou spíše náměty do diskuse a nijak nesnižují vysokou kvalitu předložené práce.

Z výše uvedených důvodů **doporučuji** rigorózní práci k ústní obhajobě.

V Praze dne 18. května 2007

Doc. JUDr. Jan Ondřej, CSc.